

PODRÓŻUJ PO MAŁOPOLSCE

w rytmie eko

REGION SĄDECKI

fot. Bogdan Skrzekut

Czym jest ekoturystyka?

Ekoturystyka to kameralne odkrywanie i poznawanie wyjątkowych miejsc i ludzi, ich kultury, tradycji oraz zabytków. To, co wyróżnia podróżowanie w stylu eko, to szacunek i wrażliwość na przyrodę i krajobraz, a także na potrzeby ludzi, którzy mieszkają w zakątkach, które odwiedzamy. Dzięki ekoturystyce jesteśmy bliżej nich i natury, mamy szansę doświadczyć, poczuć, poznać, zaprzyjaźnić się, zachwycić otaczającym światem. I zabrać ze sobą swój ślad węglowy oraz... wspaniałe wspomnienia.

REGION SĄDECKI

Zagórzeńskie Dziaćzyny
- łączące Gorce z Beskidem Wyspowym

Śladami dawných zawodów
i rzemioł od Gorlic po Krynicę-Zdrój

Cztery pory roku
w Beskidzie Niskim

Rowerowy Fun w dolinie
Popradu i Dunajca

Woda, góry i księżna
- mikrowieczki spacerem i rowerem

REGION SADECKI

Zagórzańskie Dziedziny

Gmina Mszana Dolna | Miasto Mszana Dolna

Gmina Niedźwiedź i okolice

Gorczański Park Narodowy

- łączące Gorce z Beskidem Wyspowym

fot. Dawid Śmieszek

pieszo

bieganie

nordic walking

biegówki

rowerem

przyroda

dziedzictwo

lokalne produkty

questy

Zagórzańskie Dziedziny łączą Beskid Wyspowy i Gorce. Splatają przyrodę z niezwykłymi krajobrazami. Wiążą tradycje pasterskie, rzemiosło, kulturę i sztukę. Scalają pasje, emocje i ducha Górali Zagórzańskich. Region można odwiedzać przez cztery pory roku, od wschodu do zachodu słońca, obserwując, jak bajkowo zmieniają się kolory natury, paleta krajobrazów i klimatów zagórzańskiej krainy. Pasjonaci tego zakątka stworzyli markę Zagórzańskie Dziedziny dedykowaną miłośnikom gór spragnionym natury i prostoty, daleko od miasta i szosy. Przemierzając ścieżki wydeptane przez Władysława Orkana, bacę Bulandę i Justynę Kowalczyk, nasi odkrywcy poczuć się zagórzańskimi mistrzami, pisarzami, bacami, zielarzami... Na wędrowców czekają malownicze szczyty: Śnieżnica, Lubogoszcz, Szczebel, Jasień, Ćwilin, czy gorczański Kudłoń – wszystkie z cudownymi wieloplanowymi widokami, których nie można spotkać nigdzie indziej! Ekoturysty chętnie wezmą udział w oryginalnych warsztatach rękodzielniczych, muzycznych, przyrodniczych, edukacyjnych albo piknikach zagórzańskich. „Na wynos” zabiorą skarby – wiedzę, wspomnienia, osobiście znalezione lub wykonane pamiątki. Miłośnicy dobrej kuchni opartej na lokalnych, naturalnych produktach znajdą tu zagórzańskie smaki zachowane w tradycyjnych potrawach, takich jak: sapka, zupa z korpieli, kołoc z bryndzą albo pierogi z suszonymi śliwkami. Dajcie się uwieść Zagórzańskim Dziedzinom! Odkrywajcie je pasjami! Zanurczcie się w ich magii! To „dziedzinnie” proste!

Ekowycieczka rekomendowana dla:

- ▶ rodzin z dziećmi i grup wielopokoleniowych
- ▶ aktywnych seniorów
- ▶ indywidualnych podróżników poszukujących autentycznych klimatów miejsca

Na trasie questu w Lubomierzu, fot. Magdalena Polańska

MIKROWYPRAWY

1. Tam, gdzie bacował Bulanda

etap 1: Lubomierz, os. Szczypty – trasa questu

etap 2: przełęcz Przysłop – Polana Trusiówka – Polana Jaworzyna Kamienicka – powrót tą samą drogą

Powędrujemy śladami Bulandy, gorczańskiego czarodzieja, który bacował na Jaworzynie Kamienickiej. Pierwsza część wycieczki to 1,2 km trasa zagadek w okolicach os. Szczypty w Lubomierzu – podążamy zgodnie ze wskazówkami questu (do pobrania na stronie: <https://questy.org.pl/quest/z-bulanda-po-lubomierzu>). Druga część wycieczki zaczyna się na przełęczy Przysłop, gdzie można zaparkować samochód. Szlak zaprowadzi nas na Polanę Jaworzynę Kamienicką. Wracamy tą samą drogą. Jeśli mamy mniej czasu albo wędrujemy z małymi dziećmi, możemy przejść tylko fragment szlaku z przełęczy Przysłop do polany Trusiówka (z miejscem biwakowym i innymi atrakcjami) lub z polany Trusiówka (jest tu parking) do Papieżówki.

Kim był Bulanda?

Bulanda, czyli Tomasz Chlipała (ok. 1830–ok. 1912/1913) to postać autentyczna, owiana już dzisiaj legendą. Urodził się w Szczawie, ale po ślubie zamieszkał w Lubomierzu. Na Jaworzynie Kamienickiej pałł luźne stada owiec i używał swojej „tajemnej” wiedzy do leczenia ludzi i zwierząt, rozstrzygania sporów międzyludzkich oraz czynienia dobra. Dlatego nazwany został czarodziejem gorczańskim lub sabałą górzeckim. Z datków, które przynosili mu wdzięczni ludzie, ufundował dwie kapliczki: jedną przy swoim domu w Lubomierzu, drugą na polanie Jaworzyna Kamienicka, gdzie wypasał owce.

- O Bulandzie i legendach z nim związanych można poczytać na stronie: www.mszana.pl

Przełęcz Przysłop (Przysłop Lubomierski, 750 m n.p.m.), to miejsce, gdzie Beskid Wyspowy wita się z Gorcami. Mówi się tu o zaślubinach tych dwóch malowniczych grup górskich. Na przełęczy znajdziemy parking i lokalny kiosk, gdzie możemy zaopatrzyć się w produkty spożywcze na dalszą drogę oraz kupić pamiątkę z regionu wykonaną przez Zagórzańskich Pasjonatów Stowarzyszenie Rękodzielników. Podchodząc kilkanaście metrów w kierunku szlaku na Jasień, podziwiamy kolejne, dobrze zachowane budynki ozdobione regionalnymi wzorami. Przed nami rozpościera się zapierający dech w piersiach widok na Gorce. Wędrujemy drogą w dół w kierunku **Polany Trusiówka** w Lubomierzu-Rzekach. Tu możemy urządzić sobie piknik i wybrać się na krótki spacer do Papieżówki lub wyruszyć w dalszą wędrówkę. Miejsce biwakowe oferuje wygodne altanki, ławy i stoły, specjalnie przygotowane miejsca na ognisko (w sprzedaży – drewno na opał) oraz dwa parkingi. Jest też miejsce do ustawienia namiotu; w bufecie można zakupić napoje, przekąski, lokalne rękodzieło, mapy i przewodniki, latem wziąć udział w warsztatach twórczych.

Tych, którym siły na to pozwolą zapraszamy na dalszą wędrówkę. Przechodzimy przez most i wchodzimy na niebieski szlak, który prowadzi doliną Kamienicy w głąb Gorczańskiego Parku Narodowego. Można także wybrać trasę questu, który rozpoczyna się w miejscu biwakowym Trusiówka (<https://questy.org.pl/quest/dolina-potoku-kamienica>).

Rozkoszując się szumem potoku Kamienica, jednej z najpiękniejszych gorczańskich rzek, podziwiając osobliwości gorczańskiej flory i fauny, idziemy bardzo wygodną drogą spacerową do **szłaśu Papieżówka**. Jest to budynek, który pierwotnie pełnił funkcję schronu dla robotników leśnych. W sierpniu 1976 r., ówczesny metropolita krakowski kardynał Karol Wojtyła mieszkał w nim przez dwa tygodnie, odbywając rekolekcje. O wyborze miejsca zadecydowała zapewne panująca tu cisza i odległość od miejskiego zgiełku, a także znajomość Gorców z wcześniejszych wędrówek. Do końca pobytu nikt nie zorientował się, kim jest tajemnicza osoba mieszkająca samotnie w tak skromnych warunkach. Wyposażenie obiektu stanowiły jedynie: stół z surowych desek, zydeł z pnia i prycza, a kamienny bruk przed wejściem ułożył sam przyszły papież.

Bajkowe lasy Gorczańskiego Parku Narodowego,
fot. Bogdan Skrzekut

Zagórzanie, fot. Dawid Śmieszek

Bulandowa kapliczka, fot. Bogdan Skrzekut

Po krótkim odpoczynku w tym urokliwym miejscu, ruszamy dalej. Po ok. 200 m odbijamy w lewo, zostawiając niebieski szlak i wkraczamy na szlak spacerowy. Czeka nas dość żmudna droga, podczas której oddajemy się kontemplacji tego, co przygotowała dla nas gorczańska przyroda. Po drodze mijamy wychodnie skalne „Czubaty Groń” i „Skalny Gronik”, a potem podziwiamy dolinę Kamienicy i pniemy się do góry pod Bulandową Kapliczkę. Po ok. 2,5 godz. marszu dochodzimy do polany **Jaworzyna Kamienicka** położonej na północno-wschodnich zboczach szczytu o tej samej nazwie (1288 m n.p.m.). Charakterystycznym punktem polany jest biała **kapliczka** zwana **Bulandową**. Wybudowana przez bacę Tomasza Chilpałę w 1904 r. jest najstarszym zabytkiem sakralnym na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego. W bezpośrednim sąsiedztwie polany znajduje się **Zbójcka Jama**. Wylot jaskini prowadzi do pionowej, głębokiej na 3,5 m studni, z której bieżą dwa wąskie chodniki kończące się zwaliskiem głazów. Według podań stanowiła ona schronienie dla zbójników. Niezwykłe są widoki rozpościerające się z polany – na pobliskie gorczańskie szczyty Kudłonia i Gorca, pasmo Beskidu Wyspowego i Sądeckiego oraz dolinę Kamienicy. Wytrwali wędrowcy mogą powędrować stąd aż na Turbacz przez Polanę Gabrowską i Halę Długą (zielonym, a następnie czerwonym szlakiem, 3,6 km, ok. 1 h 10 min.).

etap 1

 1,2 km 45 min. trasa łatwa

quest

etap 2

 11,5 km w jedną stronę 3,5 h trasa średnia

pieszo

Inne polecane szlaki dla aktywnych

- szlak rowerowy: Lubomierz Rzeki – Trusiówka – Jaworzyna Kamienicka – Polana Gabrowska – Turbacz
- szlak konny i rowerowy: Trusiówka – Jaworzyna Kamienicka – Polana Gabrowska
- szlak pieszy śladem gorczańskich szalaśców: Trusiówka – dolina Gorcowego Potoku – Podskały – Gorc Troszacki – Stawieniec – dolina Kamienicy – Trusiówka

Lubogoszcz – góra, której właściciel lubił gości

Kasinka Mała, os. Świątkówka – trasa questu „Baza Lubo Gości” (początek: przed bramą bazy) – Baza Szkoleniowo-Wypoczynkowa „Lubogoszcz” – Lubogoszcz (968 m n.p.m.)

Na Lubogoszcz wyruszamy czarnym szlakiem z małego parkingu zlokalizowanego nad os. Świątkówka w Kasince Małej. Spacerkiem docieramy do pierwszego wzniesienia. Tam proponujemy krótki odpoczynek z długim zachwytem. Podobno w życiu nie należy oglądać się za siebie. Tutaj jednak złamiemy na chwilę tę zasadę, bo oto naszym oczom ukaże się majestatyczny Szczebel, u którego stóp rozlokowała się Kasinka Mała z doliną Raby. Patrząc w drugą stronę, zobaczymy Mszanę Dolną, a dalej ciekawy widok na Gorce z Turbaczem. Upojeni tymi pejzażami wspina się lekko pod górę, aby po ok. 20 min. dotrzeć do mostku, z którego widać już Bazę Lubogoszcz. To tutaj wita nas Jasiek, Góral Zagórzański, który poprowadzi nas do Bazy trasą questu, a po drodze opowie arcyciekawe historie i pokaże najciekawsze miejsca, by w nagrodę za wytrwałość obdarować nas prawdziwym skarbem! (trzeba pobrać trasę questu na stronie: <http://bestquest.pl/quest/baza-lubo-gosci.html>).

Po takiej rozgrzewce należy nam się uczta – ta cielesna i duchowa. Słynna kuchnia w Bazie serwuje zagórzańskie specjały, którymi zajadał się sam Karol Wojtyła bywający w tym zakątku: sapkę, zupę z korpieli, pierogi z suszonymi śliwkami, czy razowy kołoc z bryndzą. Można tu także skorzystać z warsztatów rękodzielniczych – artystycznych, muzycznych, tanecznych i edukacyjnych albo wybrać się na spacer przyrodniczy.

Bardziej wytrwali wędrowcy mogą udać się dalej czarnym, a następnie czerwonym szlakiem na szczyt Lubogoszcza, który ma aż trzy wierzchołki (najwyższy mierzy 968 m n. p. m.).

W Kasince Małej warto zobaczyć murowany, neogotycki **kościół Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny**, zaprojektowany przez Jana Sasza-Zubrzyckiego (1860–1935), znanego architekta, profesora Katedry Historii Architektury i Estetyki Politechniki Lwowskiej, który na przełomie XIX i XX w. stworzył i przebudował wiele świątyni w południowej Polsce, kreując polski styl narodowy oparty o neogotyki.

 1,5 km 1,5 h trasa łatwa

 quest

 5,5 km w jedną stronę 2,5 h trasa łatwa

 pieszo nordic walking

Inne szlaki na Lubogoszcz

- Kasina Wielka – Lubogoszcz szlakiem czerwonym, 4,5 km, 2 h (można skrócić trasę, rozpoczynając na Polanie Mogiła przy drodze nr 946 z Kasiny Wielkiej do Mszany Dolnej),
- Mszana Dolna – Lubogoszcz, szlakiem zielonym, 5,7 km, 2,5 h lub szlakiem czerwonym przez Zapadliska, 7 km, 3 h.

► Więcej informacji: www.beskidwyspowy.com

3. Śnieżnica zachwyca

przełęcz Gruszowiec (parking) – Młodzieżowy Ośrodek Rekolekcyjno-Rekreacyjny na Śnieżnicy – górna stacja kolejki Kasina Ski&Bike Park – Śnieżnica (1007 m n.p.m.)

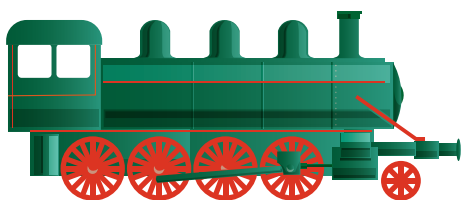
Wyprawę na Śnieżną Górę zaczynamy na parkingu zlokalizowanym na przełęczy Gruszowiec (679 m n.p.m.). Podążamy drogą asfaltową w kierunku widocznego u stóp Śnieżnicy osiedla. Pniemy się nieco pod górę, objeżdżając zielony szlak, który będzie nam towarzyszył aż na sam szczyt. I chociaż sam początek trasy spowoduje u nas lekką zadyszkę, jej kolejne etapy pozwolą na spokojną kontemplację beskidzkich uroczysk. Oddychamy też pełną piersią, wchłaniając olejki eteryczne dostarczane przez okoliczne drzewa. Jeśli na wycieczkę wybierzemy się jesienią, towarzyszyć nam będzie szelest bukowych liści, których rude dywany rozsypane są na całej trasie. Pierwszy odpoczynek planujemy na niewielkiej polance, przy której postawiono stół i ławę. Widzimy stąd Ćwilin, Łopień, stoki Mogielicy i Cichoń, a patrząc bardziej w prawo – Gorce, Tatry i Babią Górę. Nie zatrzymujemy się jednak na długo, bo dłuższy odpoczynek czeka nas w **Młodzieżowym Ośrodku Rekolekcyjno-Rekreacyjnym i Schronisku na Śnieżnicy**, który znany jest ze swojej kuchni – na czele ze słynnym w okolicy bigosem, ale również zagórzańskimi potrawami: sapką, zupą z korpieli, pierogami z suszonymi śliwkami oraz razowym kołosem z bryndzą. Warto zajrzeć do kaplicy urządzonej w stylu regionalnym (msze św. w dni świąteczne i w niedziele). Na terenie ośrodka znajdziemy miejsce na ognisko, boisko sportowe; warto także skorzystać z oferty warsztatów przyrodniczych, edukacyjnych, muzycznych, plastycznych i rękodzielniczych. Kupimy tu pamiątki regionalne, które wyszły spod ręki Zagórzan. Na pocztówce, w przewodniku lub specjalnym notesiku, trzeba przybić stempel – pamiątkę z pobytu w tym miejscu!

Kasina Ski&Bike Park, fot. Kamil Sorocki

Przed nami kolejne 20 min. spaceru w kierunku górnej stacji wyciągu krzesełkowego **Kasina Ski&Bike Park**. Przy pięknej pogodzie zobaczymy stąd pasmo Lubomira i Łysiny oraz Lubogoszcz. Można zjechać kolejką do dolnej stacji kolejki w Kasinie Wielkiej. Tutaj dużą atrakcją jest filmowy **budynek stacji kolejowej** oraz **kościół pw. św. Marii Magdaleny** z 1624 r., znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Pociąg retro w Kasinie Wielkiej, fot. Bogdan Skrzekut

Stacja kolejowa w Kasinie Wielkiej i Kasina Ski&Bike Park

Budynek przystanku kolejowego w Kasinie Wielkiej stał się miejscem akcji wielu filmów, m. in. „Lista Schindlera”, „Katyń”, „Boże skrawki”, „Karol. Człowiek, który został papieżem” czy „Szatan z siódmej klasy” w wersji z 2006 r. W ostatnim czasie stacja stanowiła plener dla historycznego serialu „Szpieg w Warszawie”, a także do filmu „Piłsudski”. Atuty zagórzańskiego odcinka kolei PKP dostrzegł również Borys Lankosz, reżyser nowego serialu kryminalnego „Erynie” powstającego na podstawie książki Marka Krajewskiego. Jest to najwyższa położona na trasie Kolei Transwersalnej stacja PKP w Polsce. W okresie letnim przejeżdża przez nią pociąg retro.

Można stąd wyruszyć na wyprawę po skarb trasą questu pt. „**Spacer z Jaśkiem pod Śnieżnicą**” (<https://questy.org.pl/quest/spacer-z-jaskiem-pod-snieznica>, ok. 1 h 15 min, 1,7 km). Poprowadzi nas Jasiek, przewodnik z wędrówek questowych śladami Bulandy w Lubomierzu oraz po Bazie Lubogoszcz. Po trudach wędrówki, ze skarbem w kieszeni posilimy się w regionalnej karczmie. Młodzi wędrowcy mogą skorzystać także z pobliskiej Areny Młodego Rowerzysty (bajecznego Pump Tracku), a najmłodsi zabawić w drewnianym pociągu z niespodziankami.

Bike Park Kasina jest największym tego typu parkiem rowerowym w Polsce. Do wyboru mamy dziewięć tras o różnych profilach i poziomie trudności. Jest tutaj również wypożyczalnia, serwis rowerów i szkoła rowerowa. Właściciele obiektu dążą do tego, aby stał się jednym z polskich centrów kolarstwa grawitacyjnego.

► <https://kasinaski.pl>

Z górnej stacji wyciągu na szczyt Śnieżnicy wpinamy się zielonym i niebieskim szlakiem. Niestety jest on zalesiony. Ale ok. 500 m pod nim zlokalizowana jest polana widokowa, z której rozciągają się przepiękne pejzaże. Jeśli szczęście nam dopisze, będziemy świadkami startu i lotu paralotniarzy. Miejscowi nazywają Śnieżnicę (1007 m n.p.m.) „Widlatą Górą”, ponieważ ma ona trzy, niemal równorzędne szczyty – główny, nazwany „Na Budaszowie” oraz dwa pozostałe królujące nad Dobrą: „Wierchy” i „Nad Stambu-kiem”. Beskidzka Śnieżnica ma dość daleko, bo aż w Chorwacji, swoją siostrę, również Śnieżnicę, która wznosi się na 1234 m n.p.m. Na przełęcz Gruszkowiec można wrócić także szlakiem niebieskim (jest on bardzo stromy).

 3,3 km w jedną stronę 1,5 h trasa łatwa

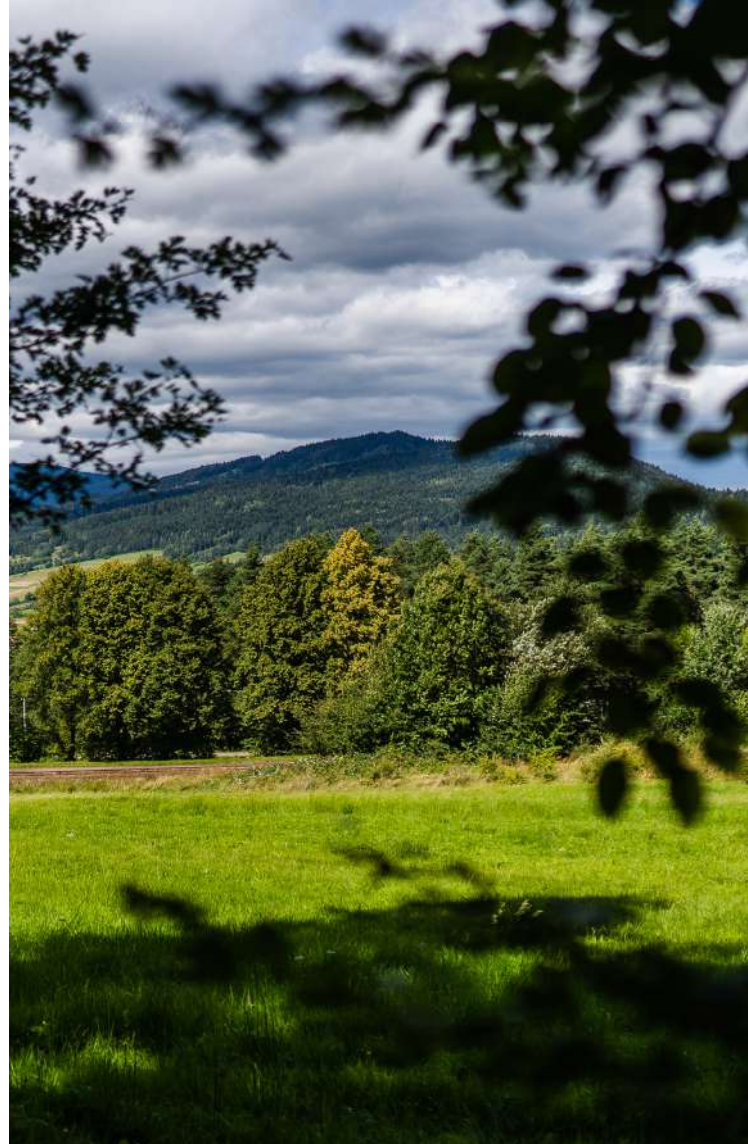
 pieszo nordic walking

Jaskinia Piwnica pod Śnieżnicą

Na północnych stokach góry, poniżej jej najwyższego wierzchołka znajduje się wychodnia skalna. Jest także częściowo zasypana jaskinia zwana Piwnicą. Wejście do niej trudno znaleźć, gdyż ukryte jest w gęstych buczynach. Związana jest z nią legenda, według której w jaskini znajduje się tunel prowadzący aż do góry Grodzisko: *Miejscowi powiadają, że dziedzic Pieniążek postanowił zbudować most między Śnieżnicą a Ciecieniem. Udał się po poradę do wróżki Siwulki, która siedzi stale pod Babią Górą. Poleciała mu najpierw przeciągnąć jedwabny sznur pomiędzy tymi szczytami. Pasterze pa-sący w polu było przecieli jednak sznur i cały zamiar się nie powiódł.*

► źródło: „Beskid Wyspowy. Przewodnik”, Dariusz Gacek, Oficyna Wydawnicza Rewasz

Wędrując na Śnieżnicę, fot. Kamil Sorocki

Paralotniarze w Beskidzie Wyspowym, fot. Magdalena Polańska

4. Magiczny Ćwilin

Wilczyce – Droga Różańcowa – Ćwilin (1072 m n.p.m.)

Takich widoków się nie zapomina! Dla nich warto zarwać kawałek nocy, aby na szczycie przywitać wyjątkowy wschód słońca albo zobaczyć jak spośród morza mgieł niczym wyspy wynurzają się wierzchołki Beskidu Wyspowego i Gorców. Na tę wyjątkową, magiczną górę dotrzeć możemy wieloma szlakami. Tymi oznakowanymi, ale i lokalnymi, wydeptanymi przez miejscowych. Proponujemy szlak nieoznaczony na mapie, ale wytyczony stacjami tzw. **Drogi Różańcowej z Wilczyc**. Po drodze, dla orientacji, można posiłkować się oznaczeniami szlaku rowerowego.

Jest to trasa dość łagodna, dlatego uczęszczana przez turystów. Ostatni jej odcinek okraszony jest przepięknymi, wieloplanowymi panoramami, którymi Ćwilin częstuje nas szczerze. Szczyt tej magicznej góry to również szczyt naszych uniesień. Tego widoku nie da się zapomnieć! Podobno właśnie na podszczytowej **Polanie Michurowej** (ok. 980 m n.p.m.) jeden z najwybitniejszych polskich propagatorów turystyki pieszej, założyciel wielu schronisk turystycznych (m. in. na Turbaczu i Przehybie), krajoznawca, twórca szlaków oraz autor licznych przewodników i artykułów krajoznawczych – Kazimierz Sosnowski – wymyślił określenie „Beskid Wyspowy”. I trudno o bardziej adekwatną nazwę. Zobaczymy stąd m.in. Ostrą, Mogielicę, Lubań, Jasień, Gorc, Kudłoń, czy Turbacz. Zachwycają też panoramy Lubonia Wielkiego i Szczebła. Jeśli szczęście nam dopisze i widoczność będzie dobra, nasze oczy dostrzegą pasma Beskidu Sądeckiego i Magury Spiskiej, a nawet Pasma Babiogórskie ze swoim najwyższym szczytem, Diablakiem. Nieziemskie widoki chłoniemy również w drodze powrotnej, rozkoszując się obrazami, jak z bajki...

- Różne warianty wejścia na Ćwilin znajdziecie na stronie: <https://mynaszlaku.pl/krotka-wycieczka-na-cwilin-z-przelezy-gruszowiec>.

3,5 km
w jedną stronę

1,5 h

trasa łatwa

pieszo

nordic walking

Zagórze Działyńskie
- łączące Gorce z Beskidem Wyspowym

Magiczny Ćwilin, fot. Bogdan Skrzekut

Niezwykłe widoki, fot. Bogdan Skrzekut

5. Tylko dla wytrwałych – trasa mistrzowska Justyny Kowalczyk

Kasina Wielka – Polana Mogiła – Lubogoszcz (968 m n.p.m.) – Mszana Dolna – Czarny Dział – Ćwilin (1072 m n.p.m.) – Przełęcz Gruszowiec – Śnieżnica (1006 m n.p.m.) – Kasina Wielka

Najbardziej znana i rozpoznawana w świecie Zagórzanka, Justyna Kowalczyk-Tekieli proponuje czytelnikom wycieczkę po swoich rodzinnych stronach (została opublikowana w Magazynie „Na szczycie”, 10.2020).

Wędrówkę po Beskidzie Wyspowym razem z Multimedalistką, Mistrzynią Olimpijską, zaczynamy w centrum Kasiny Wielkiej, jej rodzinnej miejscowości. Wzdłuż drogi głównej wędrujemy lub podbiegamy na Polanę Mogiła. Swoje kroki kierujemy na dosyć strome podejście czerwonym szlakiem na **Lubogoszcz** (968 m n.p.m.). Po drodze podziwiamy panoramę Beskidu Wyspowego i Gorców, a nawet Tatr. Kontynuując wyprawę, zbiegamy zielonym szlakiem do Mszany Dolnej, a stamtąd żółtym szlakiem przez Czarny Dział prosto na Ćwilin (1072 m n.p.m.). To dość długi, bardzo urozmaicony widokowo odcinek. *Według mnie, Ćwilin jest przepiękny, dlatego powinien być obowiązkowym punktem dla każdego górolaza. Widoki z polany szczytowej zapierają dech w piersiach o każdej porze roku* – zachęca Justyna Kowalczyk-Tekieli. Zabierając w sercu i pod powiekami rozciągające się wkoło górskie, wieloplanowe pejzaże, obieramy w szybkim tempie niebieski szlak na przełęcz Gruszowiec. Teraz trzeba się zmierzyć z jednym z bardziej stromych szlaków w Beskidach. Kontynuujemy trekking lub jogging, tym razem za cel obierając szczególną dla naszej Mistrzyni górę – **Śnieżnicę** (1006 m n.p.m.). Stamtąd już rzut beretem do mety naszej wyprawy. Niebieskim szlakiem zbiegamy do Kasiny Wielkiej. Po drodze pokonaliśmy 26 km i 1700 metrów przewyższenia.

Stolicą Zagórzan jest **Mszana Dolna**, gdzie możemy przysiąc na Rynku i podziwiać oryginalną XIX-wieczną zabudowę. Obok wznosi się charakterystyczny dla miasteczka neogotycki **kościół św. Michała Archaniola** z niezwykle wspaniałym wnętrzem – zwłaszcza malowidłami ściennymi i witrażami. Autorem polichromii jest ukraiński malarz Julian Makarewicz.

26 km

10 h pieszo
5 h biegiem

trasa trudna

pieszo

biegiem

Panorama Mszany Dolnej, fot. Kamil Sorocki

Beskid Wyspowy to góry przyciągające ludzi lubiących spokój. Nasze wysepki świetnie szlifują formę sportową. Wychowały wielu dobrych zawodników, w tym mistrzynię olimpijską.

Justyna Kowalczyk-Tekieli

Trasy biegowe wokół Mogielicy

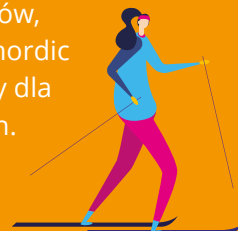
W niedalekiej odległości od Zagórzańskich Dziedzin, u stóp Królowej Beskidu Wyspowego – Mogielicy (1171 m n.p.m.) i szczytu należącego do Korony Gór Polski, powstały trzy narciarskie trasy biegowe o różnym stopniu trudności:

- „Mogielica”, 21 km. Prowadzi leśnymi stokówkami (na wys. ok. 750-850 m. n.p.m.),
- trasa na Polanie Stumorgowej pod Mogielicą, 2 km (na wys. ok. 1050-1100 m n.p.m.), biegnie niebieskim szlakiem turystycznym, który prowadzi na Mogielicę. Łączy się z główną trasą w okolicach jej 6. km,
- mała pętla dla początkujących przy stadionie LKS Zalesianka o długości 1200 m.

W sezonie letnim trasy są uzupełnieniem szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych czy konnych.

- Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego przy LKS „Zalesianka” w Zalesiu prowadzi wypożyczalnię sprzętu sportowego – narty z butami do biegów, rowery górskie, kijki do nordic walking, sprzęt sportowy dla osób niepełnosprawnych.

- <http://trasymogielica.pl>

Wnętrze zabytkowego kościoła w Kasinie Wielkiej, fot. Bogdan Skrzekut

6. Śladami Władysława Orkana rowerem lub spacerem

Poręba Wielka, Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego (GPN) – kaplica św. Rozalii – os. Zagronie – Orkanówka – Niedźwiedź – Poręba Wielka, Ośrodek GPN

Po wizycie w **Ośrodku Edukacyjnym GPN** i zwiedzeniu **parku dworskiego hrabiów Wodzickich**, wybieramy się na Orkanową dziedzinę, śladami wybitnego pisarza i piewcy Gorców z okresu Młodej Polski. Trasa prowadzi w większości drogami asfaltowymi.

Na początek kierujemy się na południe w stronę Koninek, gdzie niebawem do drogi dołączy niebieski szlak z Rabki-Zdrój, którym podążamy aż do **kapliczki św. Rozalii**. Po drodze zwróćmy uwagę na pozostałości dawnego budownictwa na tym terenie. Drewniane domy z płazów, ozdobione elementami roślinnymi zachowały się wśród współczesnej zabudowy. Na niektórych podwórkach widać również stare zabudowania gospodarcze. W okresie letnim gdzieś zza drewnianych płotów towarzyszyć nam będą kolorowe kwiaty w przydomowych ogrodach, a czasem i małe stado owiec. Do kaplicy św. Rozalii docieramy po około 3 km, tutaj rozpoczyna się zielony szlak przez Tobołów na Obidowiec i dalej na Stare Wierchy. Przy kaplicy stoją dwie sędziwe lipy. Idąc dalej, po około 150 m skręcamy w lewo w osiedle Zagronie, prowadzi nas żółty szlak. Po podejściu asfaltową drogą wychodzimy na przełęcz, dobry punkt widokowy na Koninki, skąd dołączamy do zielonego szlaku. Mijamy Pustkę, szlaki prowadzą nas w dół do kolejnej kapliczki z figurką Matki Bożej z Lourdes, którą ufundowała matka Orkana – Katarzyna Smreczyńska w podzięce za szczęśliwy powrót syna z I wojny światowej. Od kapliczki aleja jaworów posadzona przez Orkana zawiezie nas do **Orkanówki – Muzeum Biograficznego Władysława Orkana**. Do Niedźwiedzia wracamy zielonym szlakiem, podziwiając widoki na Niedźwiedź, Porębę i Koninę oraz otaczające wzniesienia Witowa, Adamczykowej, Potaczkowej, jak i dalsze szczyty Beskidu Wyspowego. W Niedźwiedziu zajrzyjmy na Rynek, przy którym stoi otoczony zielenią **pomnik Władysława Orkana**.

Ośrodek Edukacyjny Gorczyńskiego Parku Narodowego, fot. Kamil Sorocki

Propozycje ciekawych szlaków spacerowych po okolicy można znaleźć na stronie: www.gorce-egroturystyka.pl w zakładce Atrakcje. Polecamy także ścieżkę edukacyjną „Na Turbaczyk”, którą można połączyć z zejściem zielonym szlakiem do Orkanówki – na ścieżce znajduje się m.in. opisywana przez Orkana **Wasielka** oraz **polana Łąki**, gdzie pisarz miał swoją kolibę.

📍 10,5 km ⌚ 3 h pieszo
1,5 h rowerem 🏔️ trasa łatwa

👣 pieszo 🚲 rowerem 🚶 nordic walking

Orkanówka, fot. Robert Sikora

Ślady GPS wszystkich mikrowycieczek znajdziecie na stronie:

www.traseo.pl/malopolska-ekoturystyka

NAJWAŻNIEJSZE MIEJSCA NA SZLAKACH WYCIECZEK

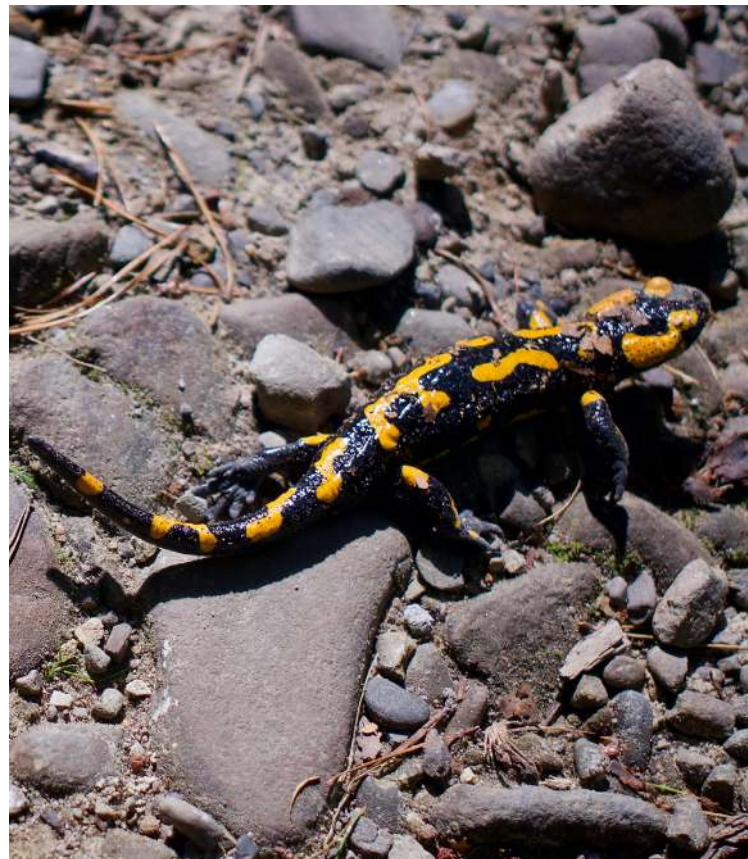

Krokusowy kobierzec, fot. Bogdan Skrzekut

Gorce i Gorczański Park Narodowy

Gorczański Park Narodowy, utworzony w 1981 r. obejmuje centralną część Gorców. Jego symbolem jest salamandra plamista umieszczona w logo parku. Wśród największych skarbów przyrody gorczańskiej wymienia się dolnoeregłowe lasy mieszane – buczynę karpacką, stanowiącą relikw dawnej Puszczy Karpackiej. Piętro regla górnego porasta bór świerkowy. Krajobraz Gorców to mozaika przepięknych starych lasów i polan reglaowych. Jak czytamy na stronie parku: *Powstały w wyniku tradycyjnej gospodarki pasterkiej. Pozostałością dawnej kultury są drewniane szałaszy reprezentujące regionalne budownictwo zagórzańskie i podhalańskie. A wiosną zamieniają się w krokusowe kobierce.*

W Gorcach żyją duże drapieżniki karpackie, takie

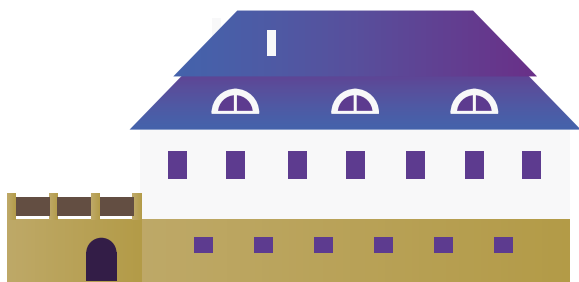

Salamandra plamista, fot. Dominika Zaręba

jak wilk i ryś. Jest to także królestwo ssaków kopytnych. *Różnorodność drzewostanów sprzyja gniazdowaniu wielu gatunków ptaków. Są wśród nich tak rzadkie jak puchacz i głuszec. Bogata roślinność lasów oraz kwiecistych łąk tworzy siedliska dla zwierząt bezkręgowych, zwłaszcza owadów. Dzięki zróżnicowanej szacie roślinnej i związanej z nią faunie, Gorce odznaczają się wielką biologiczną różnorodnością* – tak opisuje niezwykłą unikatowość przyrody Gorczański Park Narodowy.

Wędrując przez Gorce, możemy napawać się rozległymi widokami na sąsiednie grupy górskie Tatry, Beskid Wyspowy, Pieniny. Góry upodobał sobie nie tylko amatorzy górskich wędrówek, ale także rowerzyści, pasjonaci jeździectwa, a zimą skiturowcy i narciarze biegowi, dla których stworzono gęstą sieć szlaków i ścieżek edukacyjnych.

Siedziba Gorczańskiego Parku Narodowego mieści się w Porębie Wielkiej w zabytkowym parku Wodzickich założonym w XVIII. Rośnie tu wiele drzew pomnikowych, a najstarsze okazy liczą 200-300 lat, są to głównie wiązy, jesiony i lipy. Warto zwiedzić **Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego** z multimedialną ekspozycją o przyrodzie i dziedzictwie Gorców, dostępną także dla osób z różnymi dysfunkcjami, m.in. dla niewidomych i niedowidzących. Interaktywna wędrówka rozpoczyna się w dolinie górskiego potoku i prowadzi przez buczynę karpacką, górnoreglowy bór świerkowy, aż na polanę reglową pod Turbaczem. Dioramy pokazują najwspanialsze okazy gorczańskiej fauny i flory, a szczególną uwagę poświęcono ssakom drapieżnym. Stanowiska interaktywne, ścieżki dźwiękowe, aplikacje multimedialne, filmy, szerokie panoramy – pozwalają kontakt z gorczańską przyrodą przeżywać i chłonąć wszystkimi zmysłami. Można tu zobaczyć i usłyszeć, co dzieje się w sercu lasu, pod ziemią, w powietrzu, w wodzie, nawet pod korą i we wnętrzu martwego pnia. Bacówkowa aranżacja ukazuje kulturę pasterską gorczańskich hal i odkrywa tajniki wyrobu oscypków. W Ośrodku można zobaczyć także ciekawe edukacyjne filmy, m.in. o ochronie górnoreglowych borów świerkowych i dużych drapieżników oraz roli martwych drzew w lesie.

- ▶ Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego, Poręba Wielka 4, Niedźwiedź, tel. +48 18 331 79 44, www.gorczańskiapark.pl, www.facebook.com/gorczańskiaparknarodowy

Gorczański
Park Narodowy

Zagórzańskie Działy
- łączące Gorce z Beskidem Wyspowym

Ekspozycja w Ośrodku Edukacyjnym Gorczańskiego Parku Narodowego, fot. Archiwum GPN

*Naprzeciw Tatr, między doliną nowotarską
a węzowatą kotliną Raby, wspięło się gniazdo
dzikich Gorców. Od romantycznych Pienin
odciął je wartki kamieniecki potok, a od spiskiej
krainy odgraniczył je falami bystry Dunajec.
Samotnie stoją nad wzgórzami.*

Władysław Orkan, „W Roztokach”, 1903

W Ośrodku Edukacyjnym Gorczańskiego Parku Narodowego, fot. archiwum GPN

Beskid Wyspowy i beskidzkie wyspy

Beskid Wyspowy rozciąga się pomiędzy Doliną Raby a Kotliną Sądecką. Nazwę zawdzięcza charakterystycznym pojedynczym szczytom o stromych stokach i spłaszczonych wierzchołkach. Popularyzację nazwy Beskidu Wyspowego przypisuje się m.in. Kazimierzowi Sosnowskiemu (1875–1954), jednemu z najznamienitszych propagatorów turystyki górskiej i krajoznawczej, zwłaszcza w Beskidach Zachodnich, autora przewodników turystycznych. Jego imię nosi Główny Szlak Beskidzki. Według miejscowych opowieści, Sosnowski podczas wycieczki z grupą młodzieży na Ćwilin zobaczył rano morze mgieł i wylaniające się z mgły szczyty, niczym wyspy na morzu. Nazwa przyjęła się dopiero po II wojnie światowej, a badacze nie są ostatecznie zgodni co do jej twórcy.

Beskid Wyspowy, podobnie jak inne pasma beskidzkie, ma strukturę fliszu karpackiego, czyli leżących na sobie warstw kilku skał – łupków, zlepieńców, margli i piaskowców. Charakterystycznym elementem przyrody nieożywionej są jaskinie (63) i schroniska skalne, które stanowią jedną z najważniejszych w Polsce ostoj nietoperzy. Skarbem przyrodniczym są cenne drzewostany jodłowe i bukowe (buczyny karpackiej) tworzące ponad 85 procent siedlisk leśnych. Dawna Puszcza Karpacka składała się z czterech podstawowych gatunków – jodły, buka, świerka i jawora. Z dużych drapieżników w Beskidzie Wyspowym występują wilki i rysie. W Beskidzie Wyspowym utworzono cztery rezerваты przyrody, m.in. **Rezerwat przyrody „Śnieżnica”** – rezerwat leśny z buczyną karpacką.

- Polecamy przewodnik pt. „Nasza Beskidzka Mała Ojczyzna”, Dariusz Gacek, Stowarzyszenie LGD „Przyjazna Ziemia Limanowska”, Limanowa 2012.

Bajkowe widoki, fot. Magdalena Polańska

Beskidzkie wyspy, fot. Bogdan Skrzekut

Odznaka Korona Beskidu Wyspowego „Beskidzkie Wyspy”

Najwyższe szczyty Beskidu Wyspowego, leżące powyżej 1000 m n.p.m. to: Mogielica (1170 m n.p.m.) oraz Ćwilin, Jasień, Modyń, Luboń Wielki, Krzystonów, Kiczora Kamienicka, Wielki Wierch i Śnieżnica.

Warto pokusić się o zdobycie odznaki stworzonej przez Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK w Krakowie i Forum Gmin Beskidu Wyspowego. Aby otrzymać wyróżnienie sygnowane wizerunkiem rysia, musimy wspiąć się aż na 40 szczytów. Więcej na stronie: www.odkryjbeskidwyspowy.pl

Perełki architektury sakralnej

W Zagórzańskich Dziejzinach i ich okolicach na ziemi limanowskiej – znajdziemy perełki architektury sakralnej leżące na Szlaku Architektury Drewnianej oraz Szlaku Cysterskim.

Kościół pw. Św. Marii Magdaleny w Kasinie Wielkiej

pocho­dzi 1624 r.; wieża zwieńczona baniastym hełmem dobudowana później w 1678 r. Sam kościół jest konstrukcji zrębowej, oszalowany, z gontowym dachem pokrywającym nawę i prezbiterium.

Uwagę zwraca jego barokowe wnętrze z późnobarokowymi ołtarzami z XIX w. W niebiesko-złotym ołtarzu głównym zobaczymy rzeźbę św. Marii Magdaleny i św. św. Piotra i Pawła, Stacje Drogi Krzyżowej oraz chrzcielnicę ścienną pochodzącą z XVII w.

- Kasina Wielka 714, zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu terminu z pracownikiem Urzędu Gminy Mszana Dolna, tel. +48 18 331 00 09, wew. 147

Kościół pw. św. św. Szymona i Judy Tadeusza Apostołów w Dobrej

wzniesiono pod koniec XVII w. w miejscu poprzedniego, który zniszczył pożar. Sto lat później dobudowano kaplicę Matki Boskiej Szkaplerznej, a w II połowie XIX w. miała miejsce znaczna przebudowa świątyni. Barokowy budynek konstrukcji zrębowej, oszalowany wyróżnia słupowo-ramowa wieża wyłaniająca się z dachu. Otoczony jest kamiennym murem z kapliczkami Drogi Krzyżowej z 1844 r. We wnętrzu zachwycą barokowa polichromia z 1760 r. z fragmentami starszych XVII-wiecznych malowideł ściennych. W rokokowym ołtarzu głównym zobaczymy obraz Veraicon z II poł. XIX w., przedstawiający oblicze Chrystusa odbite na chuście św. Weroniki.

- Dobra bez nr, zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu terminu, tel. +48 780 103 256 (sms), <https://dobra.diecezja.tarnow.pl>

Kościół drewniany p.w. Św. Marii Magdaleny w Kasinie Wielkiej, fot. Kamil Sorocki

Górale Zagórzańscy przy zabytkowym kościele w Kasinie Wielkiej, fot. Dawid Śmieszek

Kościół pw. św. św. Szymona i Judy Tadeusza Apostołów w Dobrej, fot. Kamil Sorocki

Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej (obecnie remontowany) pochodzi z XVI w., sto lat później był przebudowywany. Natomiast wieżę i kaplicę dobudowano w I połowie XIX w. Najstarsze, pobielane prezbiterium jest murowane, a pozostałe części świątyni konstrukcji zrębowej, oszalowane. Polichromia zdobiąca wnętrze jest współczesna, wykonana w 1958 r. przez Tadeusza Łakomskiego (1911–1988), wybitnego malarza pejzażystę.

- Skrzydlina 223, zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu terminu, tel. +48 18 333 10 39

**Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomo-
cy w Jurkowie** wzniesiono w 1913 r. zgodnie z projektem znanego architekta i historyka sztuki Jana Tarczałowicza (1869–1923). Świątynia ma oryginalną konstrukcję zrębowo-słupową, ściany oszalowano deskami ułożonymi w jodełkę. Charakterystyczna jest wieża słupowa nadbudowana na kamiennym przedsionku, którą wieńczy hełm ostrosłupowy. We wnętrzu zobaczymy dekoracje w stylu neoromańskim.

- Jurków 128, zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu terminu, tel. +48 18 333 21 81, <https://parafiajurkow.pl>

Opactwo oo. Cystersów w Szczyrzycu,
fot. Dominika Zaręba

Opactwo oo. Cystersów w Szczyrzycu szczy-
ci się historią sięgającą XIII w., kiedy to Teodor
z rodu Gryfitów, wojewoda krakowski sprowadził
tu cystersów z Ludźmierza na Podhalu. Kościół
Wniebowzięcia NMP wraz z zabudowaniami klasz-
tornymi pochodzą w obecnym kształcie z XVII w.
Przepiękne barokowe wnętrze świątyni kryje
w ołtarzu bocznym cudowny obraz Matki Boskiej
Szczyrzyckiej, zwanej Dobrotliwą. W klasztorным
muzeum zobaczymy mnóstwo ciekawych ekspozy-
cji sakralnych i świeckich, w tym XVIII-wieczną
kopię mapy świata z XIII w. oraz wystawę o Wła-
dysławie Orkanie, który był uczniem szczyrzyckiej
czteroklasowej Szkoły Ludowej prowadzonej
przez Cystersów. Obecnie Szkoła Podstawowa
w Szczyrzycu nosi jego imię. Jest tu też kącik opo-
wiadający o historii browarnictwa klasztorного
w Szczyrzycu, w którym pierwsze piwo uwarzono
już 1623 r. Dzisiaj Ojcowie Cystersi wytwarza-
ją piwo tradycyjnymi metodami w browarze
Gryf. Można je kupić lub degustować na miejscu
w szczyrzyckiej Restauracji Regionalnej „Marysia”.

Ze Szczyrzycem związana jest legenda o Diablیم
Kamieniu – głaz leżący u podnóży góry Grodzisko
jest pomnikiem przyrody. Diabeł chciał nim rzucić
w klasztor, jednak stracił moc wskutek żarliwych
modlitw zakonników i dźwięku klasztorных
dzwonów. Obok kamienia do 1992 r. mieszkał
pustelnik z klasztoru Cystersów, który nocował
w otwartej trumnie, hodował pszczoły i kozy.
Z centrum Szczyrzycu można powędrować na
górze Ciecień (829 m n.p.m.) – prowadzi tu zielony
szlak, najpierw wędrujemy pośród sadów jabłoni,
a później przez bajkowy las (ok. 4,5 km, 2 h w jed-
ną stronę).

- Opactwo oo. Cystersów w Szczyrzycu, Szczyrzyc 1,
tel. +48 18 332 00 04, godziny otwarcia Muzeum na stronie:
www.szczyrzyc.cystersi.pl
- Browar Klasztorный Cystersów, Szczyrzyc 195,
tel. +48 660 752 561, www.browarszczyrzyc.pl
- źródło: „Szlak Architektury Drewnianej”, Bartłomiej
Cisowski, Marta Duda, Urząd Marszałkowski Województwa
Małopolskiego, Wyd. Bezdroża, Kraków 2005.
- Więcej o Szlaku Architektury Drewnianej znajdziemy na
stronie: www.drewniana.malopolska.pl.

Władysław Orkan i miejsca z nim związane

Władysław Orkan (1875–1930) – młodopolski pisarz, poeta i dramaturg, piewca Gorców i Podhala, działacz społeczny, miłośnik przyrody, urodził się w Porębie Wielkiej. Prawdziwe jego nazwisko to Franciszek Ksawery Smaciarz, pochodził z ubogiej rodziny drwala i szewca kierpców. W dzieciństwie pomagał ojcu w lesie i wypasał woły na gorceńskich łąkach. Ukończył podstawową szkołę prowadzoną przez Cystersów w Szczyrzycu, a następnie gimnazjum w Krakowie. Pierwsze jego literackie utwory dostrzegł Kazimierz Przerwa-Tetmajer, a Orkan związał się ze środowiskami bohemy artystycznej z Krakowa i Lwowa.

Największy rozgłos zdobyła powieść „W Roztokach”, wydana w 1903 r. opowiadająca o trudnym losie górali zagórzańskich na tle dziewiczej gorceńskiej przyrody. Warto poznać miejsca i ślady związane z artystą w Zagórzańskich Dziedzinach i okolicach.

Dom Władysława Orkana, zwany „Orkanówką” w Porębie Wielkiej na przysiółku Zagronie jest zabytkiem na Szlaku Architektury Drewnianej. Willę konstrukcji zrębowej, nawiązującą do stylu zakopiańskiego, wzniesiono w latach 1903–06 dzięki honorarium za powieść „W Roztokach”. Charakterystyczna jest przeszklona weranda i stromy gontowy dach. W muzealnych zbiorach znajdują się pamiątki związane z twórczością Orkana, a także oryginalne wyposażenie wnętrza – pracowni z biblioteką, jadalni, sypialni, kuchni i pokoju matki Katarzyny Smreczyńskiej, która była bardzo ważna w życiu pisarza, dbała o wykształcenie i dobrostan dzieci (potrafiła raz w miesiącu wędrować piechotą z Poręby do Krakowa, by w tobołku przynieść synom jedzenie). W muzeum zobaczymy także zabytki kultury materialnej Zagórzan. Przy domu stoi drewniana rzeźba przedstawiająca pisarza autorstwa Zdzisława Kościelniaka – artysty z Raby Niżnej.

Zagórzanie

Górale Zagórzańscy, opisywani z sentymentem przez Władysława Orkana zamieszkują Dolinę Raby, pomiędzy Gorcami a Beskidem Wyspowym. Ich stolicą jest Mszana Dolna. Kiedyś głównie trudnili się rolnictwem połączonym z hodowlą zwierząt, szalańniczym pasterstwem i eksploatacją lasów. W folklorze zachowało się wiele przekazów związanych z wypasem owiec i czarownictwem m.in. o bacy Bulandzie i jego mocach.

Mieszkańcy do dzisiaj kultywują zagórzańskie tradycje, od święta nosząc strój będący przejściowym pomiędzy strojem karpackim a lachowskim. U mężczyzn charakterystyczna jest długa sukmana zwana hazuką, szyta z sukna albo serdaczek ze skóry baraniej ozdobiany haftem w motywy kwiatowe i lamowany czarnym barankiem; do tego portki z wełnianego białego sukna, o szerokich nogawicach, zdobione parzenicami o sercowatym kształcie, tzw. kogutkiem z haczykami. Strój kobiecy pierwotnie w całości był z płótna lnianego, na spódnice wkładano zapaskę. Później weszły do mody materiały zadrunkowywane wzorami. Na lnianą koszulę kobiety nakładają gorsety bogato haftowane w motywy kwiatowe z falbankami.

► Więcej informacji na stronie: www.etnozagroda.pl

*Ukochałem lud biedny ponad miarę,
Bom się jego pieśnią wykołysał.
Ukochałem zwyczaj i gwarę,
którem jako dziecko z piersi matki wyssał.(...)*

Władysław Orkan, wiersz „Przygrywka”,
w: „Nowele”, 1898

Na Rynku w Niedźwiedziu w otoczeniu zieleni stoi pomnik Władysława Orkana przeniesiony tutaj z Nowego Targu, ufundowany przez polonijny Związek Podhalań. Imię Władysława Orkana nosi Schronisko PTTK na Turbaczu. Pisarz jest patronem Szkoły Podstawowej w Szczyrzycu, w klasztornym muzeum Opactwa oo. Cystersów zobaczymy wystawę poświęconą artyście.

Od 2012 r. przyznawana jest Nagroda Województwa Małopolskiego im. Władysława Orkana za „wybitne osiągnięcia w dziedzinie działalności artystycznej i kulturalnej oraz za propagowanie idei regionalizmu”. W 2021 r. nagrodę zdobyła Orkiestra Dęta Echo Gór z Kasinki Małej, w 2015 r. – projekt Placu Targowego w Mszanie Dolnej przy ul. Władysława Orkana, a w 2020 r. – Zespół Regionalny Kasinianie – Zagórzanie z Kasiny Wielkiej.

- „Orkanówka”, Poręba Wielka 109, Niedźwiedź, czynna jest dla zwiedzających przez cały rok, wt.–sb, 9.00-17.00, istnieje możliwość wcześniejszej rezerwacji terminu zwiedzania lub indywidualnego jego uzgodnienia z kustoszem, tel. +48 18 331 70 99 – biuro; 608 731 557 – kustosz, muzeum opiekuje się Gmina Niedźwiedź.
- Miłośnikom Gorców i twórczości Władysława Orkana polecamy przewodnik pt. „Gorczańskim szlakiem Władysława Orkana” Grażyny Królikiewicz i Zygmunta Kruczka.

Rzeźba Władysława Orkana dłuta Zdzisława Kościelniaka z Raby Niżnej, fot. Robert Sikora

Zagórzanie, fot. arch. Zespołu Kasinianie – Zagórzanie

NAJWAŻNIEJSZE IMPREZY LOKALNE:

- **Zagórzńska Msza św.** z udziałem mieszkańców w tradycyjnych strojach, popisowymi występami orkiestr dętych i zespołów regionalnych oraz towarzyszącym kiermaszem rękodzieła i produktów lokalnych, *Kasina Wielka (zabytkowy kościół), maj–październik, Lubomierz (zabytkowy kościół parafialny), listopad–kwiecień, każda 1. niedziela miesiąca o godz. 14.00*
- **Powiatowy Przegląd Kolędniczy** – tradycje kolędnicze Zagórzan, Lachów i Górali Białych, *Gmina Mszana Dolna, styczeń: www.mszana.pl*
- **Konkurs Palm Wielkanocnych**, *Limanowa, Niedziela Palmowa*
- **Gorczańskie Spotkanie z Janem Pawłem II**, *Lubomierz-Rzeki, polana „Na Ogrodach”, druga niedziela czerwca*
- **Zagórzzańskie Lato**, *Mszana Górna, pierwszy weekend lipca*
- **Niedziela z Gorczańskim Parkiem Narodowym**, *Lubomierz-Rzeki, Polana Trusiówka, sierpień*
- **Uroczystość religijno – patriotyczna** upamiętniająca poległych i zmarłych żołnierzy AK Oddziału Partyzanckiego „Adama”, *Glisne (kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego u stóp Lubonia Wielkiego), 15 sierpnia, godz. 11.00*

Kiedy warto odwiedzić Zagórzzańskie Dziedziny?

Wiosną, gdy na wielu łąkach i polanach jest „siwioćko” od krokusów, czy latem, gdy podczas wędrówek przez pachnące żywicą świerczyny orzeźwia nas ich przyjemny chłód? A może zauroczą Was wielobarwne jesienne buczyny lub zimowy puch, pod którym głęboko drzemie gorczańska przyroda? Odpowiedź na to pytanie pozostawiam wam, turystom. Każdy odnajdzie tu swoją ulubioną porę roku i miejsca, do których niechybnie będzie wracał.

Krystyna Popko-Tomasiewicz,
edukatorka, przewodnik beskidzki

INNE CIEKAWE MIEJSCA W OKOLICY

- **Limanowa** – stolica regionu leżąca u stóp Pasma Łososińskiego. Nad miastem wznosi się Miejska Góra z charakterystycznym krzyżem, skąd można podziwiać widoki na okolicę. Przy limanowskim Rynku wyróżnia się kościół parafialny pw. Matki Boskiej Bolesnej z lat 1910–1918 nawiązujący do architektury ludowej – przykład polskiego stylu narodowego w architekturze początków XX w. W ołtarzu głównym znajduje się cenny zabytek – figura Matki Boskiej Bolesnej – pieta z końca XIV w. W starym Dworku Rodziny Marsów z przełomu XVIII i XIX w. mieści się Muzeum Regionalne.
- **Dobra** – wieś letniskowa leżąca nad górną Łososińką. Świetny punkt wypadowy w Beskid Wyspowy – na szczyty Łopień, Mogielica, Ćwilin i Śnieżnica. Oprócz zabytkowego kościoła pw. św. św. Szymona i Judy Tadeusza zobaczymy w Dobrej dawny park dworski – Park Małachowskich, zabytek przyrody z okazami starych lip, jesionów i kasztanowców. W Dobrej mieszka wielu gawędziarzy ludowych i działa znana Szkoła muzyczna I stopnia.
- **Tymbark** – dawne miasteczko handlowe, dzisiaj znane centrum produkcji soków owocowych i początek wielu szlaków w Beskid Wyspowy. Zachowała się małomiasteczkowa zabudowa z malowniczym Ratuszem z 1907 r.
- **Kamienica** – popularne letnisko, ośrodek rzemiosła i tradycji Górali Białych, położona jest na pograniczu Górców i Beskidu Wyspowego. Zobaczymy tu m.in. klasycystyczny Dwór Marszałkowiczów z XIX w. otoczony parkiem pałacowym. W Kamienicy ma siedzibę Górczańska Organizacja Turystyczna (www.visitkamienica.pl).

Kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej,
fot. Kamil Sorocki

Kamienica wita, fot. Kamil Sorocki

OFERTA EDUKACYJNO-KULTURALNA

Warsztaty twórcze i edukacyjne w Bazie Lubogoszcz

Lekcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży są organizowane na ścieżce edukacyjnej „Lubogoszcz”, m.in. w zakresie praktycznego zapoznania z głównymi gatunkami lasotwórczymi, uświadczenia złożoności i wzajemnych powiązań organizmów w ekosystemie leśnym, rozpoznawania gatunków drzew i krzewów oraz budowy lasu. Wspólnie z Zagórzańskimi Dziejzinami oraz Muzeum Orkana w Rabce organizowane są tu warsztaty rękodzielnicze, artystyczne, muzyczne, taneczne, kulinarne i edukacyjne.

- Baza Szkoleniowo-Wypoczynkowa „Lubogoszcz”, Kasinka Mała, tel. +48 18 33 13 001, www.lubogoszcz.pl/oferta

Pamiątki regionalne spod ręki Zagórczan

Na terenie Gminy Mszana Dolna uruchomione zostały punkty sprzedaży regionalnych pamiątek tworzonych własnoręcznie przez Zagórczan. Rękodzieło, małe formy artystyczne, miód i produkty pszczele, czy ozdobne pierniczki – to tylko niektóre produkty, które stanowić mogą niebanalną pamiątkę z pobytu w Beskidzie Wyspowym i Górcach. Jest to również doskonała propozycja prezentowa.

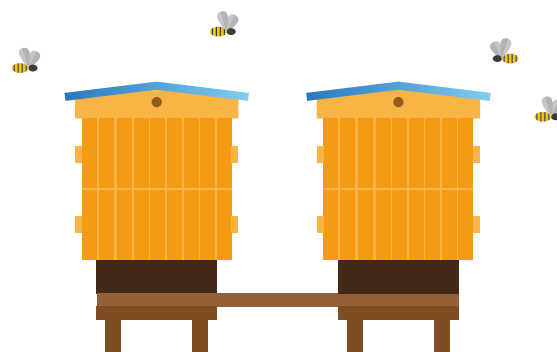
Pamiątki można nabyć w czterech stałych punktach sprzedaży:

- Recepcji Pensjonatu Szczebel w Mszanie Dolnej,
- Ośrodku Rekolekcyjnym na Śnieżnicy w Kasinie Wielkiej,
- Kiosku wielobranżowym na przełęczy Przysłop w Lubomierzu
- Miejscu Biwakowym na Polanie Trusiówka w Lubomierzu – Rzekach.

Warsztaty pszczelarskie w Pasiece Bartek

Podczas warsztatów pszczelarskich poznamy życie pszczół i rośliny miododajne, zajrzemy do ula i spróbujemy tego, co pszczoły z takim mozołem produkują. Tych, którym wrażeń będzie mało, zaprosimy na wycieczkę ścieżką edukacyjną. Zaproponujemy też zajmujące warsztaty przyrodnicze, podczas których poznamy ślady i tropy zwierząt i zrobimy własne odlewy. Jeśli czas i ochota na to pozwoli, podczas warsztatów twórczych wykonamy pamiątkę z pobytu w Zagórzańskich Dziejzinach.

- Wojciech i Barbara Łojasowie, Kasinka Mała 625, tel. +48 600 809 776

Zwiedzanie Ogrodu w Łostówce

Ogród ozdobny i warzywny z małą pasieką pszczoł i oczkami wodnymi w Łostówce jest położony na Małopolskim Szlaku Ogrodów. Właściciele, pasjonaci przyrody mogą po nim oprowadzić i opowiedzieć o jego magii.

- ▶ Łostówka 221, oprowadzanie po wcześniejszym ustaleniu terminu, tel. +48 18 334 92 41, 784 676 291

Spotkanie ze sztuką w Galerii „Hołd Karpatom” w Kasinie Wielkiej

Wybitny zagórzański artysta-rzeźbiarz – Stanisław Dobrowolski stworzył w Kasinie Wielkiej na tzw. „Wydartem” oryginalną galerię rzeźby „Hołd Karpatom”. *W jego pracowni pełno dziwnych, rzeźbionych w drzewie figur, wielkich korzeni drzew i starych, powyginanych pni, które przy pomocy sąsiadów znosi z wysokich szczytów Śnieżnicy i Ćwilinu* – pisał Andrzej Warzecha w „Dzienniku Polskim” już w 1977 r. W odległości ok. 2 km od Galerii znajdują się dwa pomniki autorstwa Stanisława Dobrowolskiego: na przełęczy Gruszowiec oraz na przysiółku Na Mogile w Kasinie Wielkiej.

- ▶ Kasina Wielka, Wydarte, zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu terminu z pracownikami Urzędu Gminy Mszana Dolna, tel. +48 18 331 00 09 wew. 147

W Galerii „Hołd Karpatom”,
fot. Bogdan Skrzekut

Warsztaty w Pensjonacie Szczebel w Mszanie Dolnej

Pensjonat organizuje warsztaty z oferty Zagórzańskich Dziejzin. W tygodniach poprzedzających Święta Wielkanocne i Święta Bożego Narodzenia w ofercie znajdziemy wiele warsztatów tematycznych. W recepcji pensjonatu dostępne są wszystkie ulotki questowe do zagórzańskich wypraw po skarb. Tam również można odebrać nagrodę za znalezienie 6 zagórzańskich koralików.

- ▶ ul. Krakowska 21, Mszana Dolna, tel. +48 18 331 09 65, www.szczebel.com

Szczegółowe informacje o warsztatach w Zagórzańskich Dziejzinach: www.mszana.pl w zakładce Zagórzańskie Dziejziny/Warsztaty kreatywne

Wioska Indiańska w Szczyrzycu

Gry terenowe, warsztaty eko-kulinarne, muzyczne, rękodzielnicze odbywają się w starym beskidzkim sadzie w Szczyrzycu (w sąsiedztwie Zagórzańskich Dziejzin). Jest tu także sklepik z pamiątkami, etnicznymi instrumentami, płytami z muzyką etniczną i ekologicznymi produktami z Eko Farmy.

- ▶ Pogorzany 8, Szczyrzyc, tel. +48 508 111 684, www.wioskaindianska.pl

Pierogi z suszoną śliwką – przysmak z Zagórzańskich Dziejzin, fot. Magdalena Polańska

Zagórzańskie questy – uczta dla ciała i ducha

Kasina Wielka, Kasinka Mała, Lubomierz, Olszówka, Mszana Dolna i Niedźwiedź – w tych sześciu zagórzańskich miejscowościach można już szukać skarbów, podążając za wskazaniem questu! Przewodnikiem po wyprawach questowych jest Jasiek – Góral Zagórzański, który w wierszowanych tekstach wskazuje każdemu odkrywcy drogę do skarbu. Każdy, kto zdecyduje się podjąć odszukania ukrytego skrzętnie skarbu, może zdobyć dodatkową nagrodę.

Ulotki questowe dostaniemy we wszystkich zagórzańskich siedzibach gmin (UG Mszana Dolna, UM Mszana Dolna, UG Niedźwiedź – Gminne Centrum Kultury) wraz z ulotką, w której – razem z Jasiek – będzie można kompletować zagórzańskie korale. Za zebranie całego sznura przewidziane są dodatkowe nagrody.

► Questy do pobrania:

Kasina Wielka:

<https://questy.org.pl/quest/spacer-z-jaskiem-pod-snieznica>

Kasinka Mała:

<http://bestquest.pl/quest/baza-lubo-gosci.html>

Lubomierz:

<https://questy.com.pl/quest/z-bulanda-po-lubomierzu>

Olszówka:

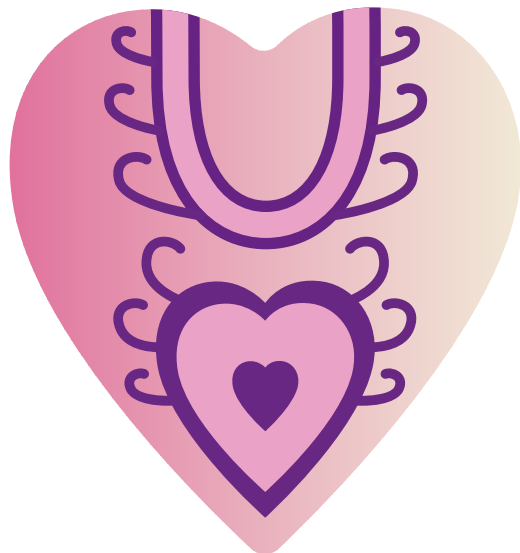
<https://questy.com.pl/quest/z-jaskiem-po-olszowce>

Mszana Dolna:

<https://questy.org.pl/quest/w-mszanie-dolnej-z-jaskiem-po-hrabiowski-skarb>

Niedźwiedź:

<https://questy.com.pl/quest/sladami-piewcy-gorcow>

Zagórzańskie warsztaty, fot. Paulina Żakieta

Warsztaty w Zagórzańskich Dziejzinach,
fot. Magdalena Polańska

Zagórzanie, fot. arch. Zespołu Kasiniana – Zagórzanie

Marka lokalna „Zagórzańskie Działy” powstała w 2018 r. z inicjatywy Gminy Mszana Dolna. Obejmuje administracyjnie Gminę Mszana Dolna, Miasto Mszana Dolna oraz Gminę Niedźwiedź. Współpracuje również z Rabką, Wilczycami i Węglówką, gdzie zaznacza się wpływ zagórzański. Pierwszy człon nazwy odnosi się do terytorium etnograficznego i charakteryzuje szeroko pojętą kulturę ludową – gwarę, strój, muzykę, tradycje, obrzędy – wszystko, co mieszkańcy Gminy Mszana Dolna kochają, z czym się utożsamiają i chcą na nowo odrodzić i przekazywać kolejnym pokoleniom. „Działy” natomiast to synonim obszaru geograficznego, ukształtowania terenu, spuścizny, tożsamości, życia społecznego, zawodów, płaszczyzn działalności itp., czyli wszystko to, co nas charakteryzuje, identyfikuje i czym chcielibyśmy się chwalić i zarażać. Jak widać, u nas „działina” to określenie bardzo pojemne – od przysiółka, zawodu, aż do pasji, a tych tutaj nie brakuje!

www.mszana.pl oraz www.facebook.com/zagorzanskiedzialy

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Polecane noclegi

MSZANA DOLNA

Pensjonat Szczebel, ul. Krakowska 21, Mszana Dolna, tel. +48 18 331 09 65, www.szczebel.com

MSZANA GÓRNA

Dom Wczasowy Agnieszka, Mszana Górna 482, tel. +48 18 331 91 92, www.dwagnieszka.com

Gospodarstwo Agroturystyczne: U Marysi, Mszana Górna 77, tel. +48 18 331 53 13, www.meteor-turystyka.pl/umarysi,mszana-gorna.html

OLSZÓWKA

Agroturystyka: U Jagody, Olszówka 106, tel. +48 880 919 144, email: trak08@op.pl

KASINA WIELKA

Młodzieżowy Ośrodek Rekolekcyjny i Schronisko na Śnieżnicy, Kasina Wielka 583, tel. +48 18 331 43 20, www.snieznica.ksm.org.pl

Agroturystyka: U Władka, Kasina Wielka 450, tel. +48 18 331 40 18, email: pawlarczyk450@interia.pl

Gospodarstwo Agroturystyczne: Agrorelax, Kasina Wielka 548, tel. +48 18 331 42 27, www.agrorelax-kasinawielka.pl

KASINKA MAŁA

Baza Lubogoszcz, Kasinka Mała, tel. +48 18 331 30 01, 18 331 34 92, www.lubogoszcz.pl

Pokoje gościnne: U Grażynki, Kasinka Mała 228, tel. +48 18 331 31 38, email: kasinkam@wp.pl

LUBOMIERZ

Agroturystyka: Na Szlaku, Lubomierz 186, tel. +48 18 331 54 90

Agroturystyka: W Górach, Lubomierz 318, tel. +48 889 821 237

ŁOSTÓWKA

Domek nad Potokiem, Łostówka 221, tel. +48 18 334 92 41, email: zenusistasia@gmail.com

PORĘBA WIELKA

Agroturystyka „U Misia”, (Zagroda Edukacyjna, warsztaty edukacyjne), Poręba Wielka 506, tel. +48 18 331 76 12, www.agroturystykaumisia.pl

Agroturystyka Joanna Zapła, Poręba Wielka 302, tel. +48 18 331 80 93, <https://noclegiporebawielka.net>

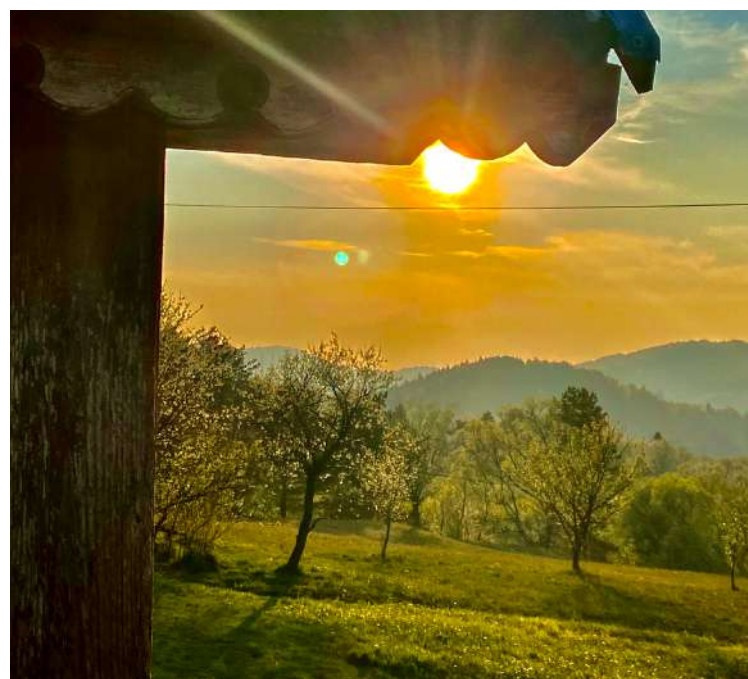
Gospodarstwo agroturystyczne Monika Nowak, Poręba Wielka 692, tel. +48 781 073 213, e-mail: monikarusnak@poczta.onet.pl

SZCZYRZYC

„Koziarnia”, Jadwiga i Jakub Lorek, (na szlaku Małopolska Wieś dla Seniorów), Szczyrzyc, Pogorzany 221, tel.: +48 18 332 03 50, www.ekoagro.pl

więcej informacji o noclegach:

www.mszana.pl; www.mszana-dolna.eu;
www.niedzwiedz.iap.pl
oraz www.gorce-agroturystyka.pl

Polecane obiekty gastronomiczne

MSZANA DOLNA

Pensjonat Szczebel, ul. Krakowska 21, Mszana Dolna, tel. +48 18 331 09 65, www.szczebel.com

Restauracja Omasta, ul. Orkana 25f, Mszana Dolna, tel. +48 791 921 535

Folwark Stara Winiarnia, ul. Ogrodowa 2, Mszana Dolna, tel. +48 18 331 23 82,
<https://folwarkstarawiniarnia.pl>

Restauracja Perła, ul. Starowiejska 4C, tel. +48 18 269 16 66, <https://restauracjaperla.pl>

KASINA WIELKA

Młodzieżowy Ośrodek Rekolekcyjny i Schronisko na Śnieżnicy, Kasina Wielka 583, tel. +48 18 331 43 20, www.snieznica.ksm.org.pl

KASINKA MAŁA

Baza Lubogoszcz, Kasinka Mała, tel. +48 18 331 30 01, 18 331 34 92,
www.lubogoszcz.pl

Wczasowa, Kasinka Mała, tel. +48 18 331 30 09,
FB @Wczasowa

INNE

Lody regionalne najlepiej smakują na „bulandowym” szlaku – na przełęcz Przysłop w Lubomierzu w przydrożnej sezonowej budce. W Mszanie Dolnej zajrzyjcie do: **Cukierni „U Potaczka”** (ul. Orkana 4), gdzie przyjeżdżała na kawę polska noblistka Wisława Szymborska oraz **Cukierni „U Jaśkowca”** (ul. Kolbego 7) znanej z pączków, po które zawsze ustawiają się kolejki! A po zapiekanki to tylko do **„Frykasa”** (ul. Starowiejska 17a).

W Szczyrzycu w **Restauracji Regionalnej „Marysia”** można spróbować piwa warzonego przez Cystersów (Szczyrzyc 195).

Eko Farma w Szczyrzycu oferuje pyszne produkty ekologiczne i warsztaty (Szczyrzyc, Pogorzany 8, www.eko-farma.net).

Warsztaty kulinarne, fot. Magdalena Polańska

KONIECZNIE MUSISZ SPRÓBOWAĆ

Najbardziej charakterystyczne dla Zagórzańskich Dziejzin są cztery regionalne potrawy oraz tradycyjne zioła i przyprawy:

- pierogi z suszonymi śliwkami – jedno z dań, które musiały się znaleźć na wigilijnym stole Zagórzan,
- kołoc z bryndzą – rodzaj pieczywa drożdżowego z mąki razowej podawany w okresach wzmożonej pracy w polu, kiedy do pomocy przychodzili sąsiedzi. Pieczono go także z okazji „ograbku”, czyli zakończenia żniw, a także na wesela,
- sapka – kluski „rozgarnywane”, gotowane na wodzie z pszennej mąki razowej. Ugotowaną kluskę o konsystencji gęstego budyniu wyklada się na talerz, „rozgarnuje”, tworząc niewielkie wgłębienie do którego wlewa się omastę; tradycyjnie podawana jest ze słodką śmietanką, masłem, bądź skwarkami,
- zupa z korpeli – inaczej korpelanka, postna zupa z dodatkiem brukwi (karpeli), marchwi, ziemniaków czasem mleka lub słodkiej śmietanki oraz polnych ziół. Tę sycącą, pożywną zupę gotowano u Zagórzan najczęściej w okresach głodu, na przednówku, kiedy zapasy były już bardzo uszczuplone,
- tradycyjne zagórzańskie zioła i przyprawy to: kurdybanek, lebiodka (oregano) i lubczyk

Kreatywne warsztaty kulinarne organizują Śwarne Babki z Koła Gospodyń Wiejskich Łętowe, tel. +48 735 750 865, www.mszana.pl w zakładce Zagórzańskie Dziejziny/ Warsztaty kreatywne

Dojazd transportem publicznym

- 1 busy i autobusy z Krakowa do Mszany Dolnej oraz Kasinki Małej, Mszany Górnej i Lubomierza
- 2 busy z Mszany Dolnej kursują do każdej z miejscowości Zagórzańskich Dziejzin; Mszana Dolna jest centrum przesiadkowym.
- 3 Autobusem linii Kraków – Dobra dostaniemy się na przełęcz Gruszowiec.

Punkty info w okolicy

Urząd Gminy Mszana Dolna,
tel. +48 18 331 00 09, www.mszana.pl

Urząd Miasta Mszana Dolna,
tel. +48 18 331 06 22, www.mszana-dolna.eu

Urząd Gminy Niedźwiedź,
tel. +48 18 331 70 02, www.niedzwiedz.iap.pl

W godzinach, gdy w/w urzędy są nieczynne oraz w dni świąteczne i weekendy zapraszamy do recepcji Pensjonatu Szczebel w Mszanie Dolnej.

Goczański Park Narodowy udziela informacji turystycznej w Ośrodku Edukacyjnym GPN, w sezonie również w Koninkach w punkcie sprzedaży biletów do GPN i na Trusiówce.

Informacja Turystyczna Limanowa,
Rynek 25, tel. +48 18 337 58 00,
www.powiat.limanowski.pl

Kolory Zagórzańskich Dziejzin, fot. Magdalena Polańska

Zobacz, posłuchaj

- 1 „Mali ludzie wielkiej tradycji – Zagórzanie”:
<https://youtu.be/epF1r06Mkp0>
- 2 „Portrety mojego miejsca – ziemia zagórzańska 2020”: <https://youtu.be/cswFVijqWV0>
- 3 „Gorczański Park Narodowy – zwiastun”:
<https://youtu.be/WsBkzfysHfg>
- 4 Questy Skarby Górali – Zagórzanie:
<https://skarbygorali.pl/region/zagorzanie>

W Ośrodku Edukacyjnym GPN, fot. Kamil Sorocki

Lektury na drogę

- 1 „Gorczańskim szlakiem Władysława Orkana”, Grażyna Królikiewicz. Zygmunt Krucek, Wyd. PTTK Kraj
- 2 „Kultura ludowa Górali Zagórzańskich”, red. Urszula Janicka-Krzywdą, Oficyna Wydawnicza „Wierchy”, COTG PTTK
- 3 „W Roztokach”, Władysław Orkan i inne dzieła pisarza
- 4 „Znów idę na południe”, Stanisław Pagaczewski, Wyd. Sport i Turystyka
- 5 „Muzykalny słoń”, Wanda Chotomska – „smakowite niespodzianki, rymowanki rapowanki, dla niejadka i łasucha, coś dla ucha i dla brzucha”, czyli rymy z Mszą na zawsze zostaną, najnowsze wydanie Wyd. Muza
- 5 „Gorce. Przewodnik dla prawdziwego turysty”, red. Paweł Luboński, Oficyna Wydawnicza Rewasz
- 6 „Beskid Wyspowy. Przewodnik”, Dariusz Gacek, Oficyna Wydawnicza Rewasz
- 7 „Poznaj Gorczański Park Narodowy”, Krystyna Popko-Tomasiewicz, GPN
- 8 „Justyna Kowalczyk. Królowa Śniegu”, Bogdan Chruścicki, Wyd. Otwarte
- 9 Książeczka Górskiej Odznaki Turystycznej PTTK

Zagórzanie, fot. Dawid Śmieszek

Podglądanie przyrody, fot. arch. GPN

Zagórzanie, fot. arch. Zespołu Kasinianie

Autorzy ekowycieczki:

Magdalena Polańska
Dominika Zaręba
współpraca: Małgorzata Józefiak,
Gorczański Park Narodowy

Pomysł ekopakietów:

Dominika Zaręba

Redakcja i korekta:

Barbara Sadurska

Opieka ekspercka:

Dorota Skotnicka

Konsultacja merytoryczna:

Małgorzata Czapla, Dominika Osiak,
Anna Woźniak-Lubaś

Projekt graficzny:

Diana Jabłońska

Zdjęcia:

Kamil Sorocki, Bogdan Skrzekut, Joanna
Łojas - Łabuz, Dawid Śmieszek, Magdalena
Polańska, Dominika Zaręba, Robert Sikora,
Paulina Żakieta, archiwum Gorczańskiego
Parku Narodowego i Zespołu Kasinianie –
Zagórzanie

Fundusz
Partnerstwa

Projekt pt. „Małopolska Ekoturystyka - zrównoważony rozwój turystyczny regionu” jest realizowany przez Fundusz Partnerstwa jako część Programu EkoMałopolska. Jego celem jest promocja regionu w sposób zrównoważony, odpowiedzialny i jak najmniej inwazyjny dla środowiska naturalnego oraz zakładający autentyczne zainteresowanie jego bogactwem i dziedzictwem.

MAŁOPOLSKA

Projekt jest realizowany przy wsparciu
finansowym Województwa Małopolskiego.

informacje praktyczne:
stan na grudzień 2020 r.